

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยนำเสนอในประเด็นสำคัญที่จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (2) ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (5) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ความรู้ แหล่งความรู้ และระดับปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอ ท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 768 ราย ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก ประธานสัมพันธ์ เลขานุการ คณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม ที่ได้รับการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดี ในปี พ.ศ. 2560 จำนวน 39 กลุ่ม ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane โดยยอมให้เกิดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 264 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ที่ประกอบด้วยลักษณะคำถามแบบปลายปิด (closed – ended question) และคำถามปลายเปิด (open – ended question) ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การมี

ส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ปัญหาและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 ราย ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เท่ากับ 0.972
- 2) ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมของกลุ่ม เท่ากับ 0.964
- 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เท่ากับ 0.982

1.2.3 เก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 39 กลุ่ม สมาชิก 264 ราย

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติ ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์ ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 43.71 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากประกอบอาชีพเกษตร มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.06 คน มีรายได้รวมของสมาชิกในรอบปีเฉลี่ย 212,875.00 บาท มีรายได้รวมจากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนต่อปีเฉลี่ย 38,170.45 บาท สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีหนี้สิน โดยแหล่งที่มาของหนี้สินส่วนมากมาจากกองทุนหมู่บ้าน

3) ปัจจัยทางสังคม

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีสถานะภายในกลุ่มเป็นสมาชิก ซึ่งมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 4.56 ปี ส่วนมากเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการรายได้เพิ่ม และร้อยละ 40.2 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน

1.3.2 ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1) ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนใน 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนและความรู้ด้านการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 67.4 มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในระดับมาก โดยมีคะแนนต่ำสุด 9 คะแนน สูงสุด 14 คะแนน และเฉลี่ย 11.73 คะแนน ประเด็นที่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมากกว่าร้อยละ 50 ตอบได้ถูกต้อง ได้แก่ ความหมาย ของวิสาหกิจชุมชน ประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานหลักในการดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การจัดตั้ง วิสาหกิจชุมชนได้รับการรับรองตาม พ.ร.บ. การถือหุ้นในวิสาหกิจชุมชน วัตถุประสงค์หรือทรัพยากรที่ นำมาใช้ในกระบวนการผลิต การให้คำแนะนำในเรื่องความรู้ที่มีความชำนาญเป็นพิเศษแก่กลุ่ม การมี ส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตและการตลาด การกำหนดประเด็นหลักเกณฑ์ในการประเมินผล การดำเนินงานของกลุ่ม การลงทุนหรือลงหุ้นในการทำธุรกิจของกลุ่ม การกำหนดทิศทางในการ พัฒนา การพิจารณาการแบ่งปันผลประโยชน์ และการตัดสินใจแก้ปัญหาของกลุ่ม และน้อยกว่าร้อยละ 50 ตอบได้ถูกต้อง ได้แก่ ประเภทของวิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น เพื่ออะไร

2) แหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยแหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งความรู้จากสื่อต่างๆ ดังนี้

(1) แหล่งความรู้จากสื่อบุคคล ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารจาก สื่อบุคคลในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น โดยได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ของรัฐหน่วยงานอื่นๆ เช่น พัฒนาชุมชน และ 2) ผู้นำท้องที่/ท้องถิ่น และได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลในระดับปาน กลาง 2 ประเด็น ได้แก่ 1) เพื่อนเกษตรกร และ 2)ญาติ/พี่น้อง

(2) แหล่งความรู้จากสื่อกลุ่ม ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อกลุ่มในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อ กลุ่มในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดอบรม/สัมมนา และ 2) การประชุม และได้รับข้อมูล ข่าวสารจากสื่อกลุ่มในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดนิทรรศการ และ 2) การทัศนศึกษาดูงาน

(3) แหล่งความรู้จากสื่อสารมวลชน ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสารมวลชนในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสารมวลชนในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ 1) โทรทัศน์ และ 2) หอกระจายข่าว และได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสารมวลชนในระดับน้อย 1 ประเด็น โดยได้รับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียง

(4) แหล่งความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ในทุกด้านในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) เอกสารเผยแพร่ 2) แผ่นพับ 3) วารสาร และ 4) ไปสเตอร์

(5) แหล่งความรู้จากสื่อออนไลน์ ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อออนไลน์ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อออนไลน์ในทุกด้านในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) อินเทอร์เน็ต 2) เฟสบุ๊ก 3) ไลน์ และ 4) ยูทูบ

1.3.3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับมาก ใน 4 ประเด็น ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมากเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีส่วนร่วมระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะความรู้ของกรรมการและสมาชิกกลุ่ม 2) การพิจารณาการแบ่งปันผลประโยชน์ 3) การกำหนดทิศทางในการพัฒนากลุ่ม 4) การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ 5) การวางแผนด้านการผลิตสินค้า/บริการ 6) การวางแผนการควบคุมและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้า/บริการ 7) การวางแผนด้านการตลาด 8) การวางแผนด้านการเงิน การลงทุนของกลุ่ม 9) การวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า/บริการของกลุ่ม และ 10) การกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการดำเนินกิจกรรม ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีส่วนร่วมระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพสินค้า/บริการของกลุ่ม 2) การลงทุนหรือการลงหุ้นในการทำธุรกิจของกลุ่ม 3) การจำหน่ายสินค้า/บริการของกลุ่ม 4) การประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม 5) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม 6) การแสดงความคิดเห็นตัดสินใจแก้ปัญหาของกลุ่ม 7) การควบคุมตรวจสอบการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม 8) การ

สนับสนุนวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของกลุ่ม 9) การผลิตสินค้า/บริการ ให้แก่กลุ่ม และ 10) การให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษแก่กลุ่ม

3) **ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีส่วนร่วมระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ 1) การมีอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว 2) การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม 3) การได้รับเงินปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมกลุ่ม 4) การได้รับการยอมรับจากชุมชนในการร่วมดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 5) การได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิต/การแปรรูป/การบริการ และ 6) การได้รับสวัสดิการจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม

4) **ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีส่วนร่วมระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ 1) การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม 2) การติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าธุรกิจของกลุ่ม 3) การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกภายในกลุ่ม และ 4) การประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปี

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1) ปัญหาของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น ทั้ง 4 ประเด็น พบว่า

(1) **ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการกำหนดทิศทางในการพัฒนากลุ่ม และมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับน้อย 9 ประเด็น ได้แก่ 1) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการผลิตสินค้า/บริการ 2) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ 3) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการตลาด 4) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการจัดสรรผลประโยชน์ 5) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ 6) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการเงินการลงทุนของกลุ่ม 7) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า/บริการของกลุ่ม 8) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการควบคุมและพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานสินค้า/บริการ และ 9) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาทักษะ ความรู้

(2) **ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทุกประเด็นอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ 1) สมาชิกขาดความรู้ในด้านการตลาด 2) สมาชิกขาดความรู้ในการบริหารงาน 3) สมาชิกขาดความรู้ในการผลิตและแปรรูป 4) ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กร 5) การประชุมกลุ่มไม่สม่ำเสมอ 6) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงการผลิต 7) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการจัดการตลาด 8) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการควบคุมคุณภาพผลผลิต 9) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการลงทุน และ 10) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการจัดการวัตถุดิบ

(3) **ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ 1) กลุ่มไม่มีโอกาสศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อพัฒนา ทักษะ ความรู้ของสมาชิก 2) การดำเนินธุรกิจของกลุ่มให้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า 3) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการพิจารณาการจัดสรรผลประโยชน์ และ 4) ขาดการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อสวัสดิการของสมาชิก และมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ เอื้อประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น และ 2) การจัดสรรผลประโยชน์ไม่โปร่งใส เอื้อประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น

(4) **ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับน้อยทุกประเด็น ได้แก่ 1) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม 2) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าธุรกิจของกลุ่ม 3) สมาชิกไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผล และ 4) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

2) **ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน**

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น ทั้ง 4 ประเด็น พบว่า

(1) **ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย

ประเด็น พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ 1) ควรร่วมกันวางแผนพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิก 2) ควรมีการวางแผนพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานสินค้า/บริการของกลุ่มร่วมกัน 3) ควรมีการประชุมวางแผนด้านการบริหารกลุ่ม (การดำเนินงาน/โครงสร้างและกฎระเบียบ/การเงิน และการบัญชี/สวัสดิการ) ร่วมกัน 4) ควรร่วมกันวางแผนด้านการตลาดของกลุ่ม 5) ควรร่วมกันวางแผนด้านการผลิตสินค้า/บริการของกลุ่ม และ 6) ควรร่วมกันวางแผนการประชาสัมพันธ์สินค้า/บริการของกลุ่ม

(2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาฝีมือแรงงานต้องมีการพัฒนาทักษะสมาชิก เช่น การอบรมให้ความรู้ด้านการผลิต 2) ควรมีการประชุมกลุ่มเพื่อชี้แจงการดำเนินงานร่วมกัน 3) สมาชิกควรร่วมจัดหาวัตถุดิบให้สามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี 4) สมาชิกควรร่วมกันควบคุมคุณภาพผลผลิต 5) สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการหาช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้า และ 6) สมาชิกควรร่วมกันบริหารกลุ่มให้มากขึ้น

(3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ 1) ควรจัดให้มีการศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อพัฒนาทักษะ และความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม 2) ควรมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม 3) คณะกรรมการและสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการพิจารณาการจัดสรรผลประโยชน์ 4) ควรมีการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อสวัสดิการของสมาชิก 5) ควรมีการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อสวัสดิการของชุมชน และ 6) บุคคลเป้าหมายในการเข้าร่วมศึกษาดูงาน/อบรม ควรมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รับการพัฒนาทักษะ และความรู้

(4) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ 1) สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าธุรกิจของกลุ่ม 2) สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม 3) ควรมีการประชุมชี้แจงให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม 4) เกณฑ์การประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม ควรมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน 5) ควรมีการกำหนดให้มีการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ให้ชัดเจน และ 6) สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น หลักเกณฑ์ในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

1.3.5 การทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ สมาชิกในครัวเรือน รายได้ในครัวเรือน รายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม และระยะเวลาการเป็นสมาชิก และความรู้ แหล่งความรู้ ระดับปัญหา และระดับข้อเสนอแนะ มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า มี 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยมี 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ รายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ เมื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มและได้รับความรู้จากแหล่งความรู้เพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย และมี 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์ไปในทิศตรงกันข้าม คือ ระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ เมื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น แนวโน้มการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็จะลดลง ในทางกลับกันถ้าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนน้อยลง แนวโน้มการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า

2.1.1 เพศ ผลจากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ร้อยละ 26.4 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสตรี ซึ่งสอดคล้องกับวิชาการ อัมแก้ว (2558, น.79) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และพรกัญญา พวงเพชร (2558, น.54) ศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง เนื่องจากกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มทอผ้า และเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.1.2 อายุ ผลจากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีอายุต่ำสุด 24 ปี สูงสุด 58 ปี และมีอายุเฉลี่ย 43.71 ปี ซึ่งใกล้เคียงกับสุภัท สุขสุคนธ์ (2555, น.50) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มระดับดีมีอายุเฉลี่ยของสมาชิกคือ 42.9 ปี และดาวใจ ดอกไม้คลี่ (2556, น. 56) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ พนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระดับดี มีอายุเฉลี่ยของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนคือ 48.05 ปี จะเห็นได้ว่าอายุเฉลี่ยของสมาชิกค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่เว้นว่างจากช่วงการทำงานเกษตร ส่วนลูกหลานนิยมให้ทำงานรับเงินเดือนประจำ ดังนั้น ในการหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน จำเป็นต้องพิจารณาในประเด็นนี้ด้วย

2.1.3 สถานภาพการสมรส ผลจากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.0) มีสถานภาพสมรส ซึ่งสอดคล้องกับธัญญ์วิ ธนศิริพลภักดิ์ (2555, น.47) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชัน จังหวัดแพร่ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.2) มีสถานภาพสมรส และวชิราภรณ์ อิ่มแก้ว (2558, น. 79) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.1) มีสถานภาพสมรส

2.1.4 ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 37.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 30.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งสอดคล้องกับดาวใจ ดอกไม้คลี่ (2556, น. 57) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระดับดีส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนปลาย รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีอายุเฉลี่ยที่ค่อนข้างสูง การศึกษาจึงอยู่ในระดับประถมศึกษาถึงร้อยละ 37.5

2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า

2.2.1 อาชีพ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร สอดคล้องกับสุภัท สุขสุคนธ์ (2555, น.56) และดาวใจ ดอกไม้คลี่ (2556, น.59) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระดับดีส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตร ทั้งนี้ เพราะการประกอบอาชีพทางการเกษตรมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ประกอบกับการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรไม่ได้มีตลอดทั้งปี ช่วงเว้นว่างจากการทำการเกษตร จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมที่สามารถเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

2.2.2 สมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 2 คน สูงสุด 6 คน และเฉลี่ย 3.06 คน ซึ่งใกล้เคียงกับธัญญ์วิ ธนศิริพลภักดิ์ (2555, น.47) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.91 คน และสุภัท สุขสุคนธ์ (2555, น.57) พบว่า กลุ่มระดับดี โดยเฉลี่ยแล้วมีสมาชิกในครัวเรือน 3.3 คน

2.2.3 รายได้ครัวเรือนต่อปี ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้ครัวเรือนรวมต่ำสุด 90,000 บาทต่อปี สูงสุด 520,000 บาทต่อปี และเฉลี่ย 212,875.00 บาทต่อปี ซึ่งใกล้เคียงกับชัยภูมิ วัฒนศิริกุล (2555, น.50) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้ของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 188,484.52 บาท และสุภัท สุขสุคนธ์ (2555, น.56) พบว่า กลุ่มระดับดี สมาชิกมีรายได้จากอาชีพหลักต่อครัวเรือนเฉลี่ย 248,511.4 บาทต่อปี ทั้งนี้เพราะรายได้ในแต่ละครัวเรือนย่อมมีความแตกต่างกัน ประกอบด้วยปัจจัยหลายด้าน เช่น ประเภทของกิจกรรมทางการเกษตร และจำนวนแรงงานในครัวเรือน เป็นต้น

2.2.4 รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนต่อปี ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจมีรายได้รวมจากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนต่ำสุด 10,000 บาท ต่อปี สูงสุด 95,000 บาท ต่อปี เป็นรายได้เสริมให้ครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 38,170.45 บาท ต่อปี สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า สาเหตุการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการรายได้เพิ่ม ซึ่งใกล้เคียงกับสุภัท สุขสุคนธ์ (2555, น.58) พบว่า กลุ่มระดับดีโดยเฉลี่ยแล้วสมาชิกมีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน 31,225.5 บาทต่อปี และชัยภูมิ วัฒนศิริกุล (2555, น.50) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 28,236.90 บาท

2.2.5 สภาพการเป็นหนี้สิน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีหนี้สิน โดยแหล่งที่มาของหนี้สินส่วนมากมาจากกองทุนหมู่บ้าน สอดคล้องกับดาวใจ ดอกไม้ดี (2556, น.62) และวชิราภรณ์ อิ่มแก้ว (2558, น.81) พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีหนี้สิน โดยแหล่งที่มาของหนี้สินมาจากกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจะประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก และมีการกู้เงินเพื่อนำมาลงทุนในรอบของการผลิต ซึ่งแหล่งเงินกู้ที่หาได้สะดวกและอัตราดอกเบี้ยไม่สูงมากนัก คือกู้จากกองทุนหมู่บ้าน

2.3 ปัจจัยทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า

2.3.1 สถานะภายในกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิก สอดคล้องกับชัยภูมิ วัฒนศิริกุล (2555, น.52) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิก แต่แตกต่างกับดาวใจ ดอกไม้ดี (2556, น.65) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระดับดีส่วนใหญ่เป็นประธาน ทั้งนี้เนื่องจากการสุ่มคัดเลือกตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูล

2.3.2 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 10 ปี และเฉลี่ย 4.56 ปี ซึ่งใกล้เคียงกับสุภัท สุขสุคนธ์ (2555, น.51) พบว่า กลุ่มระดับดีโดยเฉลี่ยแล้วมีระยะเวลาการเป็นสมาชิก 4.2 ปี และวชิราภรณ์ อิ่มแก้ว (2558, น.65) พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนโดยเฉลี่ย 4.35 ปี

2.3.3 สาเหตุการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการรายได้เพิ่ม สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เสริมให้ครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 38,170.45 บาท ต่อปี ทั้งนี้เพราะการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรไม่ได้มีตลอดทั้งปี ช่วงเว้นว่างจากการทำการเกษตร จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมที่สามารถเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับกรณีศึกษาของ เชื้อศิริถาวร (2544, น.83) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่าสาเหตุที่สมาชิกเข้าร่วมส่วนใหญ่เพราะต้องการมีรายได้เพิ่ม และธัญญ์วิ ชนศิริพลภัทร์ (2555, น.67-68) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่สาเหตุการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพราะเจ้าหน้าที่ชักชวน และต้องการรายได้เพิ่มขึ้น

2.3.4 การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 40.2 เป็นสมาชิก สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประกอบการเกษตร และแหล่งที่มาของหนี้สินส่วนมากมาจากกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีหนี้สินจากการกู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นทุนในการทำการเกษตร ซึ่งใกล้เคียงกับ วชิราภรณ์ อิ่มแก้ว (2558, น.83) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมากกว่าสามในสี่เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน แต่แตกต่างกับดาวใจ ดอกไม้เล็ก (2556, น.68) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระดับคิส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รองลงมาคือเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน

2.4 ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก ร้อยละ 67.4 มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ซึ่งใกล้เคียงกับวชิราภรณ์ อิ่มแก้ว (2558, น.129) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 49.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด โดยสมาชิกมีความรู้ต่ำกว่าร้อยละ 60 อยู่ 2 ประเด็น ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่ออะไร และวิสาหกิจชุมชนแบ่งออกเป็นกี่ประเภท ซึ่งเป็นเพียงข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนที่สมาชิกควรต้องทราบ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ควรให้ความรู้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในด้านข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนด้วย เพราะผลการวิจัยพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับดาวใจ ดอกไม้เล็ก (2556, น.71) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้าไปถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกกลุ่มๆ รวมทั้งการได้รับความรู้จากการอบรม/สัมมนา ทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

2.5 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.5.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนในระดับมากทุกประเด็น ทั้งนี้เพราะการวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ถือเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในกลุ่มได้ ซึ่งสอดคล้องกับสริญญา ภูมิภู (2550, น.84) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูปทางการเกษตรในจังหวัดลำปาง พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับมาก

2.5.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในระดับมากทุกประเด็น ทั้งนี้เพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก ร้อยละ 67.4 มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก ทำให้มีการลงทุนและการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกเพื่อการพัฒนาสินค้า/บริการของกลุ่ม สอดคล้องกับวชิราภรณ์ อิ่มแก้ว (2558, น.135) พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับมาก

2.5.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับมากทุกประเด็น ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ถือเป็นการจดทะเบียนกลุ่มที่มีข้อกฎหมาย และพระราชบัญญัติรองรับ โดยมีการตั้งกฎระเบียบ ข้อตกลงต่างๆ ตลอดจนการแบ่งผลประโยชน์ และมีการจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ในรายงานการประชุมของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับปิยวรรณ บุญทา (2554, น.62) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

2.5.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับมากทุกประเด็น ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มให้ความสำคัญต่อการบริหารงานของประธานและคณะกรรมการ รวมทั้งการรับรู้ความก้าวหน้าและการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปีที่ผ่านมา เพื่อให้สามารถวางแผนการดำเนินกิจกรรมให้ไปสู่เป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับวชิราภรณ์ อิ่มแก้ว (2558, น.135) พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก แต่แตกต่างกับธัญญ์วี ธนศิริพลภัทร์ (2555, น.69) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2.6.1 ปัญหาของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ทั้ง 4 ด้าน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1) **ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับน้อย แต่ประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง คือ สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการกำหนดทิศทางในการพัฒนา กลุ่ม เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแต่ละรายมีบทบาทในการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน อสม. ทำให้มีเวลาว่างไม่ตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับวชิราภรณ์ อิ่มแก้ว (2558, น.137-138) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แต่ประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง คือ สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนา กลุ่ม

2) **ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทุกประเด็นอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกมีอาชีพหลักคือการทำเกษตร และการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรไม่ได้มีตลอดทั้งปี ช่วงเว้นว่างจากการทำเกษตร จึงร่วมดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับดาวใจ ดอกไม้คลี่ (2556, น.103) พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินกลุ่มระดับดี มีปัญหาในการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมในระดับน้อย

3) **ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับปานกลาง ประเด็นที่มีปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ กลุ่มไม่มีโอกาสศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อพัฒนา ทักษะ ความรู้ของสมาชิก การดำเนินธุรกิจของกลุ่มให้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการพิจารณาการจัดสรรผลประโยชน์ และขาดการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อสวัสดิการของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับวชิราภรณ์ อิ่มแก้ว (2558, น.137-138) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับปานกลาง ได้แก่ กลุ่มไม่มีโอกาสศึกษาดูงาน/อบรม/แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ โดยมีปัญหากลุ่มไม่มีโอกาสศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อพัฒนา

ทักษะ ความรู้ของสมาชิกมากที่สุด ภาครัฐควรเข้ามาช่วยเหลือด้านการศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ของสมาชิกต่อไป

4) **ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับน้อยทุกประเด็น ทั้งนี้เพราะสมาชิกทุกคนเห็นความสำคัญของการประเมินผลการดำเนินธุรกิจและร่วมติดตาม รับรู้ความก้าวหน้าธุรกิจของกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อรายได้และผลประโยชน์ของสมาชิกที่จะได้รับ จึงประสบปัญหาดังกล่าวในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับดาวใจ ดอกไม้คี่ (2556, น.103) พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินกลุ่มระดับดี มีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับน้อย

2.6.2 ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) **ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับมาก ได้แก่ ควรร่วมกันวางแผนพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิก ควรมีการวางแผนพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้า/บริการของกลุ่มร่วมกัน ควรมีการประชุมวางแผนด้านการบริหารกลุ่ม (การดำเนินงาน/โครงสร้างและกฎระเบียบ/การเงินและการบัญชี/สวัสดิการ) ร่วมกัน ควรร่วมกันวางแผนด้านการตลาดของกลุ่ม ควรร่วมกันวางแผนด้านการผลิตสินค้า/บริการของกลุ่ม และควรร่วมกันวางแผนการประชาสัมพันธ์สินค้า/บริการของกลุ่ม ดังพรทิญญา พวงเพชร (2558, น.94) ศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก กล่าวว่า ผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ควรมีการวางแผนงานและจัดทำแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้มีความชัดเจน มีการระบุเวลาและกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนจะได้มีแนวทางการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งสามารถปรับแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดี โดยที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุก ๆ คนมีความเข้าใจตรงกัน

2) **ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม** ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในระดับมาก ได้แก่ การพัฒนาฝีมือแรงงานต้องมีการพัฒนาทักษะสมาชิก เช่น การอบรมให้ความรู้ด้านการผลิต ควรมีการประชุมกลุ่มเพื่อชี้แจงการดำเนินงานร่วมกัน สมาชิกควรร่วมจัดหาวัตถุดิบให้สามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี สมาชิกควรร่วมกันควบคุมคุณภาพผลผลิต สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการหาช่องทางการตลาด

เพื่อจำหน่ายสินค้า และสมาชิกควรร่วมกันบริหารกลุ่มให้มากขึ้น ดังพรภิญา พวงเพ็ชร (2558, น. 94) กล่าวว่า ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ควรมีการคำนึงถึงการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมที่แท้จริง โดยอาจมีการจัดการประชุมภายในวิสาหกิจชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ และอาจมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและประชาชนในเขตชุมชนนั้น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

3) *ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์* ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับมาก ได้แก่ ควรจัดให้มีการศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ควรมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม คณะกรรมการและสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการพิจารณาการจัดสรรผลประโยชน์ ควรมีการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อสวัสดิการของสมาชิก ควรมีการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อสวัสดิการของชุมชน และบุคคลเป้าหมายในการเข้าร่วมศึกษาดูงาน/อบรม ควรมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียน เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รับการพัฒนาทักษะ และความรู้ ดังกรมส่งเสริมการเกษตร (มปป, น. 6-12) กล่าวว่า การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประเด็นสำคัญ คือการสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจ และแรงจูงใจ หมายถึง การให้ผลตอบแทนทั้งด้านการเงิน สวัสดิการ และการสนับสนุนยกย่องชมเชย ระบบและวิธีการของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสมทั่วถึง และเป็นธรรม

4) *ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล* ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับมาก ได้แก่ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าธุรกิจของกลุ่ม สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานธุรกิจของกลุ่ม ควรมีการประชุมชี้แจงให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม เกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานธุรกิจของกลุ่ม ควรมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน ควรมีการกำหนดให้มีการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ให้ชัดเจน และสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม ดังกรมส่งเสริมการเกษตร (มปป, น. 6-12) กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานของวิสาหกิจชุมชน อาจมีการกำหนดทีมงานหรือคณะทำงานของวิสาหกิจชุมชนเพื่อติดตามประเมินผลงาน และแจ้งผลให้สมาชิกทราบ และนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนต่อไป

จากผลการศึกษาข้อเสนอแนะของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนข้างต้น จะเห็นได้ว่า สมาชิกให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทั้งด้านการวางแผน ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ดังวิชราภรณ์ อัมแก้ว (2558, น.79)

กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.7 การทดสอบสมมติฐาน สามารถนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ สมาชิกในครัวเรือน รายได้ในครัวเรือน รายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม และระยะเวลาการเป็นสมาชิก ระดับความรู้ แหล่งความรู้ ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

2.7.1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน

วิสาหกิจชุมชน พบว่า มี 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ รายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม แหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1) รายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ รายได้จากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง เมื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในทางกลับกัน ถ้าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มลดลง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มลดลงด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า สาเหตุการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการรายได้เพิ่ม และรายได้รวมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับในรอบปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 38,170.45 บาทต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรไม่ได้มีตลอดทั้งปี ช่วงเว้นว่างจากการทำการเกษตร จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมที่สามารถเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ซึ่งรายได้เป็นแรงจูงใจให้สมาชิกมาร่วมทำกิจกรรมที่กลุ่มอย่างต่อเนื่องและ

สม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแสงเดือน พงษาชัย (2550, น.85) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แก่ รายได้ของสมาชิก และมัทนา ไชยจิตต์ (2552, น.103) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก ได้แก่ รายได้และผลตอบแทน หรือการรับผลประโยชน์ที่สมาชิกกลุ่มได้รับ

2) แหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า แหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง เมื่อสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย ในทางกลับกัน ถ้าสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนน้อย การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มลดลงด้วย อาจเนื่องมาจากการได้รับข่าวสารจากแหล่งความรู้ต่างๆ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หากสมาชิกได้รับข่าวสารถึงข้อดีข้อเสียเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน จะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกลุ่มมากขึ้น สอดคล้องกับธิดินันท์ วงษ์วาด (2552, น.94) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ อายุ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง เมื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มลดลง ในทางกลับกันถ้าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนน้อยลง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับน้อย การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็เพิ่มมากขึ้น ดังสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์

(2560, น. 10) กล่าวว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ สมาชิกขาดโอกาสในการร่วมวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ ทำให้สมาชิกขาดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวๆ ทำให้การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนน้อยตามไปด้วย

2.7.2 ตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน

วิสาหกิจชุมชน พบว่า มี 6 ตัวแปร ได้แก่ อายุ สมาชิกในครัวเรือน รายได้ในครัวเรือน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ระดับความรู้ และระดับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับธิดินันท์ วงษ์วาด (2552, น.94) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดนครปฐม พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปิยวรรณ บุญทา (2554, น.64) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า รายได้ในครัวเรือน ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของพิทักษ์ สุพรรณวรธยา (2549, น.81) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนแสงเดือน พงษาชัย (2550, น.85) พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แก่ อายุ และธิดินันท์ วงษ์วาด (2552, น.94) พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ อายุ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของสมาชิก จากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับปานกลาง ในด้านการพิจารณาการจัดสรรผลประโยชน์ การขาดการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อสวัสดิการของสมาชิก และการดำเนินธุรกิจของกลุ่มให้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า ซึ่งจะเห็นว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจะให้ความสำคัญกับการจัดสรรผลประโยชน์และสวัสดิการต่างๆที่ตนเองจะได้รับ ดังนั้นเพื่อให้การมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีโอกาสมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน

2) ส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน/อบรม จากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มไม่มีโอกาสศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิก ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง พัฒนาความรู้ และพัฒนากลุ่ม ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ หรือข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ โดยการศึกษาดูงานจากกลุ่มในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียงที่มีความรู้และความชำนาญ

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ส่งเสริมความรู้ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนยังมีความรู้เรื่องประเภทของวิสาหกิจชุมชน และความรู้เรื่องความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในระดับน้อย ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนที่สมาชิกควรทราบ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชน เช่น ประเภทของวิสาหกิจชุมชน และความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อวิทยุกระจายเสียงในระดับน้อย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในด้านสื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อให้สามารถเข้าถึงสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรพัฒนาสื่อทันสมัยประเภทออนไลน์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้สมาชิกใช้ประโยชน์มากขึ้น

3) ส่งเสริมด้านการศึกษาดูงาน จากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มไม่มีโอกาสศึกษาดูงาน/อบรม เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการศึกษาดูงาน/อบรม

เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีโอกาสในการพัฒนาตนเอง พัฒนาความรู้ และพัฒนากลุ่มต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภออื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

3.2.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับดี ระดับปานกลาง และระดับปรับปรุง เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ และนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อันจะส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จและยั่งยืนต่อไป

3.2.3 ควรนำงานวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ทำการศึกษา พิจารณาถึงตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ทราบได้อย่างชัดเจนว่านอกเหนือจากปัจจัยทางเศรษฐกิจด้านรายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม แหล่งความรู้ และระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแล้ว ยังมีปัจจัยใดอีกบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

